

Ніна МАЗУР

ЩО ТАМ, ПІД МАСКОЮ?

У маски – ні душі, ні серця, тільки тіло...

М. Лермонтов

Підкреслено архаїчна орфографія слова “Маскерадъ”, і поруч – надто сучасне, майже кримінальне – “змова”... Світ, побачений як “змова масок”... Чи варто шукати під маскою душу?..

Мабуть, це питання до болю хвилювало Володимира Магара, художнього керівника Севастопольського російського драматичного театру ім. А. В. Луначарського, коли він створював та втілював на кону власну сценічну версію лермонтовського “Маскараду”.

Життя як гра... Гра з задалегідь запрограмованим результатом. Бо ті, хто бавиться з життям, насправді бавляться зі смертю. Холодний гравець не обтяжує себе моральними розмірковуваннями; він нікого не любить, тому завжди перемагає. Любов заважає гравцям, тож програв Арбеніна був гарантований; він справді кохав Ніну...

Хіба це не насолода, – дивитись, як заплутується в тенетах змови людське серце? І Смерть насолоджується... Смерть в образі невисокого, немолодого, непримітного чоловіка – чудова маска! Хто може здогадатися, що Шприх...

Стійте, стійте! А хто він, Шприх Віталія Полусмака?

Ображена Арбеніним людина, одержима жагою помсти? Несхоже. Якесь зловісна легкість, майже грація, робить цю постать нелюдською...

Сама Смерть у людській подобі? Може, але вже надто брутална і жвава її поведінка для цього холодного гостя.

Диявол? Цілком вірогідно. Варто лише згадати фінальну фразу, сказану з неповторною інтонацією: “Загинула невинна? Жаль...” Вкладіть сюди який завгодно зміст, – від холодного сарказму до божевільної радості, – і не помилитесь.

Але хто б це не був, – акторська “зірковість” Віталія Полусмака тут безперечна.

Як непомітно відбувається стрибок в безодню! Вчора – щасливий чоловік люблячої дружини, сьогодні – нещасне створіння, здобич смертельних ревнощів... Арбенін – Борис Черкасов – єдина природна істота серед масок, єдина жива людина серед маріонеток, що живляться чужим болем. Він усе робить “з розмахом”, відчайдушно: грати в карти – так “на всі”, пити з відчаю – так до нестями, кохати жінку – так аж до знищення. “Але ж не себе він знищує, а дружину”, – вчувається голос скептика. Чому ж, передовсім себе. Адже Арбенін в останніх сценах не має нічого спільного з блискучим щасливцем на початку “маскараду”; його слухові галюцинації – звуки оркестру, керованого Смертю, його інвалідне крісло – символ зруйнованої, скаліченої душі.

Руйнується душа, хитається світ, що здавався непорушним, і велична кришталева бальна люстра, опускаючись, перетворюється на Нініне смертне ложе. Оточують

Сцена з вистави “Маскарад” Ю. Лермонтова, режисер Володимир Магар, Севастопольський російський драматичний театр ім. А.В. Луначарського.

цю фантазмагоричну труну лицемірні винуватці її загибелі: по-ляльковому граційна баронеса Штраль (Юлія Нестранська змальовує свою егоїстичну героїню з чималою дозою гротеску), недолугий “поет”-гусар Звездич (Сергій Санаєв грає Звездича молодим самозакоханим гульвісою, що в кожній спідниці ладен вбачати “даму серця”), “душка”-зрадник Казарін (Олександр Селивон вдало відтворив цей “коктейль” із хижих інстинктів та гравецького азарту), усіялка дрібна “світська наволоч”... Не відстають від хазяїв і слуги (С. Чепіль, С. Колокольцев). Жахливо уявити, якою б стала їхня влада: у панів цинізм хоч серпанком манер прикритий, а ці відверті, – за гроші й батька рідного заріжуть...

У виставі буяє режисерська фантазія Володимира Магара. Згадаймо хоча б сцену гри в карти, яка перетворилась на своєрідний парад-алле хитрих фокусів, – гравці майстерно жонглюють картами, демонструючи дивовижну вправність; це “команда”, і легко уявити долю їхньої недосвідченої жертви. Такими перлинами театральної уяви щедро розшита тканина спектаклю, але балансує на грані гротеску й реальності, вона ніде не переходить межі доброго смаку, не стає самодостатньою. Уміння вкласти потік сценічних образів у “прокрустове ложе” єдиного задуму свідчить про високий професіоналізм режисера.

Відлунав легкий ніжний дзвін кришталевих підвісок (чи спорожнених пляшок?). Лежить у труні Ніна (Вікторія Єршова); шлях від загубленого браслета до отруєного морозива пройдено (як і належить, доля обрала своїм знаряддям таку безневинну річ, як жіноча прикраса). Вже не кружляти її тоненькій постаті на ковзанах серед благопристойних змовників у вихорі сніговиці (сцена на ковзанці – одна з найбільш вражаючих у виставі), не дивитись наївно й розгублено на розгніваного чоловіка. Все позаду... І сцена, обертаючись, являє глядачеві свою пустку. Точніше, пастку. Кого вона чекає? Хто наступний?..